

تحلیل

حسین علی رمضانی*

بررسی نقش اقتصاد در حیات و ممات ایمان

اقتصاد بر تنزل و تعالی روح آدمی اثر می‌گذارد

■ جسمانیت و روحانیت در کالبد هستی
انسان در سیر تکامل خود لاجرم باید از عالم مادی عبور کند، عالمی که ابعاد زمان و مکان او را احاطه کرده است. مکانی که در بعد کالبدی و فیزیکی تعریف شده و زمانی که بر جابه‌جایی مکانی و فرآیند تکاملی موجودات بنا نهاده شده است. آنچه در این عالم قابل لمس و مشاهده می‌باشد، همان بعد جسمانی و کالبدی موجودات است که در سیر زمان از تولد، رشد، بلوغ، میل به زوال تا مرگ را در حرکتی غیر خطی تا قیامت که نقطه تلاقی مکان با زمان می‌باشد، طی می‌نماید.

موجودات مادی در سیر کمال و زوال خود در احاطه امور غیر حیاتی مانند اتم و مولکول و حیاتی مانند باکتری و سلول می‌باشند. این دو ساخت وجودی پدیده‌ها، دو عرصه علمی فیزیک و زیست را برای انسان به عنوان شاهد اسلام کل ذرات هستی علاوه بر بعد کالبدی انسان با تبیین، توصیف و تشریح این پدیده‌ها به کشف روابط قواعد حاکم بین آنها پی برده و با دخل و تصرف بر روابط و قواعد آنها با بهره‌گیری از علوم واسطی چون ریاضی و هندسه به تصرف و بهره‌کشی از آنها اقدام می‌کند.

بنابر این بُعد کالبدی که بر طبع و طبیعت موجودات نظر دارد، امری است که نمی‌توان آن را نادیده گرفت. از منظر اسلام کل ذرات هستی علاوه بر بعد کالبدی دارای بعد دیگری می‌باشند که همانا به عنوان بعد روحانی معرفی می‌شود. بعدی که در آن تمام موجودات اعم از جمادات، نباتات، حیوانات، انسان‌ها، جن، ملائک و... ذی‌عقل و قوه معرفتی شده است. قوه‌ای که همراهِ دارند. ذکر تقدیس، تحمید و تمجید و تسبیح دائمی اجزای هستی که در آیات متعدد قرآن کریم آمده، نشان از این حقیقت انکارناپذیر دارد. حال این که ما در کش نمی‌کنیم، مشکل از ماست نه مخلوقات هوشمند الهی.

انسان به عنوان خلیفه‌الله، حامل انانیتی غیر از روح می‌باشد که در لسان حکما، فلاسفه، علما و... به عنوان قوه عاقله یا ناطقه معرفی شده است. قوه‌ای که انسان می‌تواند به وسیله آن فکر کند و بین حق و باطل و درست و غلط بسازد و اختیار خود انتخاب نماید. انسان در بین مرگ و زندگی، جبر و در انتخاب حق و باطل، اختیار را در سیر کمال و زوال به سر می‌برد. انسان فقط تا روح پاک الهی خلق می‌شود و در سیر زندگی بر اساس شرایط و متغیرهای محیطی از جمله خانواده، اجتماع، سیاست، اقتصاد، فرهنگ، زیست، رسانه و... با قوه درآکه و قضاوتی عقل، میل به حق یا باطل خواهد یافت. انسان جزئی از حقیقت کلان سیستم هستی می‌باشد و باید در تعامل بین اجزای هستی راه حق را باطل را با قوه متمیزه خود تشخیص دهد. انسان در کالبد هستی به سر می‌برد و چاره‌ای جز تعامل با اجزای فیزیک و زیست ندارد.

■ اقتصاد بعد جسمانی هستی

اقتصاد همان بعد طبیعی و کالبدی هستی محسوب می‌شود؛ بعدی که نقطه عطف سخن محقق در این نوشتار است. بعد کالبدی هستی و تأثیر مستقیم آن روی بعد روحانی انسان‌ها است. ادعایی طرح خواهد شد که شاید به مذاق خیلی از علمای مادی و کتبی‌زده جامعه علمی و شاید به بیسان دیگر علم سیاست‌زده امروزی، چندان خوشایند نباشد، اما اساساً رد و قبول چنین افرادی نه چندان مهم است، چه آن‌که نشخوار کنندگان دیدگاه‌ها و اندیشه‌اندیشمندان غربی با رویکرد اسلام‌میزه کردن علوم به‌ویژه علوم انسانی، تا به

حال گامی بیش نبرده‌اند. **■ حمل داده، و یزگی اجزای هستی**
یکی از یزگی‌های اجزای هستی که از منظر قرآن نیز به آن اشاره شده است، قابلیت حمل «داده» می‌باشد. به بیان دیگر تمام اجزای هستی می‌توانند «داده» را در خود حمل نمایند و در نگاهی سیستمی به جابه‌جایی آن تا بی‌نهایت اقدام نمایند. جابه‌جایی داده حتی توسط اجزای غیر جاندار از سوی علمای مادی عصر حاضر در تحقیقاتی که روی برخی عناصر ماده (مانند مولکول‌های آب، مواد پلی‌کربنات و...) انجام شده، مشاهده می‌گردد.

کل اجزای هستی طبق آیات الهی ذی‌شعر هستند «سَبِّحْ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...» و این ادعا در حوزه حمل داده هوشمند در سوره زلزال نشان داده می‌شود؛ آن زمان که زمین به‌اذن الهی خیر از اتفاقات می‌دهد. «إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا * وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا * وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا * يُؤْمِنُ أَنْ يُحَاجَّهَا...»

این جابه‌جایی در حوزه فیزیک و ماده بی‌جان قابل درک می‌باشند. در موجودات جاندار و ذی‌حیات این حمل داده‌های با مفهوم، چنانچه تاکنون در مهندسی ژنتیک شناخته شده توسط DNA صورت می‌گیرد.

چرا با وجود منابع دینی فراوان که همچون دستورالعملی جامع برای تسریع و پیشبرد معنویت حیات بشر ساطع گردیده است، هنوز به حقیقت «ما اصابکم من مصیبه فمکنکم» پی نبرده‌ایم و داده‌های با مفهومی همچون ربا، بی‌انصافی‌ای که بر رفتار اجتماعی و اجزای نظامات مالی نهاد پنه شده است را مقصر بر نمی‌شمریم

اقتصاد مریض، فرهنگ مریض را همراه خود به ارمغان می‌آورد. مبنای ترین ساختار فرهنگی یک جامعه خانواده است. بعد کالبدی و سخت‌افزاری آن می‌باشد. خانواده به اقتصاد یک کشور وابسته می‌باشد. با بروز بحران‌های اقتصادی ناشی از جریان اموال حرام و شبهه‌ناک و سوءمدیریت در توزیع ثروت بر مبنای اصل عدل، باید منتظر فروپاشی کانون خانواده‌ها بود

حجت‌الاسلام حمید پارسائیا:

تقسیم‌بندی کانتی علوم معارف و حیانی را حذف کرده است

اماده می‌شود که علم از دین بگذرد و به تفسیر علمی برسد.

پارسائیا گفت: با توجه به ارتباط میان طبقه‌بندی علوم مدرن با معرفت‌شناسی‌های خاص دنیای مدرن، انتقال این علوم به جامعه ایران که متأثر از نظام معرفتی متمایزی بوده است، منجر به تحولات جدیدی شد. به‌عنوان مثال تحولاتی که در دانشگاه‌های ایران و تفکیک علوم و دانشکده‌ها بر اساس طبقه‌بندی مدرن از علم شکل گرفت، با طبقه‌بندی جهان سنتی ایرانی متمایز بود و این تمایز خودش را در تفکیک دانشکده الهیات یا ادبیات و علوم انسانی از علوم طبیعی و پایه‌نشان داده است.

وی با اشاره به طبقه‌بندی علوم بر اساس تمایز میان علوم انسانی و علوم اجتماعی، خاطر نشان کرد: حیات انسانیت موضوعی بود که نوکانتی‌ها به آن توجه داشتند. نتیجه آن ادامه کار بر تفکیک علوم به لحاظ موضوع بود. موضوع علوم انسانی با سایر علوم متفاوت است و این میحت دیدنی نیست بلکه فهمیدنی است. یعنی کنش است و با بقیه فرق دارد. این بود که تفکیکی بین علوم طبیعی با علوم اجتماعی به وجود آمد.

استاد دانشگاه تهران افزود: با طبقه‌بندی علوم طبیعی، اجتماعی، انسان‌شناسی و علوم پایه و کاربردی، علوم چهار گانه شکل می‌گیرد که نظام آموزشی ما بر اساس همین تقسیم‌بندی به وجود آمده است.

وی بیان کرد: حوادثی که در حوزه فلسفه علم رخ داد معلوم شد که علم ساختار درونی‌اش معلوم نیست. از این رو رویکرد تفهیمی رویکرد تفسیری را از بین برد. حجت‌الاسلام پارسائیا با بیان اینکه فرهنگ، مادر علوم و دانش هم هست، گفت: از این منظر تقسیم‌بندی علم باید قاره‌ای باشد و در حال حاضر این تقسیم‌بندی در حال رواج است.

وی اضافه کرد: در جهان اسلام به خاطر مسائلی که داریم مدل تقسیم‌بندی به مبانی برمی‌گردد. قارایی تقسیم‌بندی منسجمی دارد و کلام را در علم مدنی می‌برد و همچنین علم انسانی که موضوعش انسانی است را حکمت مدنی و فقه و علوم نقلی را هم در همین تقسیم‌بندی می‌داند.

حجت‌الاسلام والمسلمین حمید پارسائیا عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی، در نشست فلسفه اسلامی و علوم انسانی که در بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی برگزار شد، به موضوع تقسیم‌بندی علوم اشاره و عنوان کرد: علوم را بر اساس موضوعات و نظریه تکاملی که وجود دارد به علوم طبیعی، گیاه‌شناسی و گیاه‌شناسی تقسیم می‌کنیم. وی به طبقه‌بندی علوم از نظر آگوست کنت اشاره کرد و گفت: در این طبقه‌بندی، بین علوم طبیعی و علوم انسانی تفکیک ایجاد شده و علوم طبیعی نیز به علوم پایه و مهندسی تقسیم شده است. غلبه آمریسم و حس‌گرایی و سلطه ماتریالیسم در قرن هجدهم، مهم‌ترین دلیل به حاشیه رفتن طبقه‌بندی سابق علوم و گرایش به طبقه‌بندی جدید شد. در این طبقه‌بندی جدید دیگر اثری از دانش‌های وابسته به وحی مانند فقه نخواهد بود، زیرا اساساً مبنای علم، حس و پدیدارهای تجربی قرار گرفته و عقل متافیزیکی به عنوان یکی از منابع شناخت علمی بی‌اعتبار شده است.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی افزود: در قرن نوزدهم مسئله طبقه‌بندی علوم عمدتاً از علوم ساده به پیچیده مدنظر قرار گرفت. ریاضیات، نجوم، فیزیک، شیمی و زیست‌شناسی و در مرحله بعد جامعه‌شناسی از سیر از سادگی به پیچیدگی قرار گرفتند.

وی ادامه داد: از دیدگاه کانت فلسفه علم نبوده، بلکه فلسفه عبارت است از تفسیر ذهنی کردن نسبت به واقعه است. ذهن شکل‌گیر، خواهد بود.

■ اقتصاد مریض، جامعه مریض

اقتصاد مریض، فرهنگ مریض را همراه خود به ارمغان می‌آورد. مبنای ترین ساختار فرهنگی یک جامعه خانواده آن می‌باشد. بعد کالبدی و سخت‌افزاری خانه و خانواده به اقتصاد یک کشور وابسته می‌باشد. بدینم آگاه‌باشیم که از دردی قفر وارد شد از در دیگر ایمان رخت برمی‌بندد. با بروز بحران‌های اقتصادی ناشی از جریان اموال حرام و شبهه‌ناک و سوءمدیریت در توزیع ثروت بر مبنای اصل عدل، باید منتظر فروپاشی کانون خانواده‌ها بود، سن ازدواج جوانان بالاتر خواهد رفت، آمار طلای و به اجرا گذاشتن مهریه‌ها که منجر به تشکیل پرونده‌های قضایی - خانوادگی در دادگاه‌ها خواهد شد افزایش چشمگیری خواهد داشت، روسی‌گری، بچه‌های کار، اعتیاد به مواد مخدر و مشروبات الکلی، تجاوز، دزدی و سرقت و... ناشی از اقتصاد مریض خواهد بود؛ شبهه‌ناک و بی‌تعالی، اجتماعی را به مرگ و نیستی تبدیل می‌کنند و وعده و انذار خاندان را با اقوام پیشین را بطلان و تدریجاً در جامعه مسلمان نیز محقق می‌سازند.

■ به خود ایم، پیش از آن که...

یک پروفیسور ماتریالیست ژاپنی ثابت کرد مولکول‌های آب تحت تأثیر الفاظ خوب و بد تغییر شکل هندسی پیدا می‌کنند و اذکار معنوی سبب یکدست شدن نظام هندسی آنان شده و آزمایش‌های گوناگون در خصوص مواد طبیعی دیگر نیز چنین نتیجه‌ای را تأیید نمود و نیز مدل پیشرفته‌تری از همین تأثیرپذیری از عوامل محیطی و وراثتی را نیز با همین علم مادی و درک الکن و ناقص فعلی بشری توانست‌ایم بفهمیم، پس چرا از همین دانسته‌توشه‌ای برای خود برنگیریم و آنچه از مصائب پیش روی جامعه ایمانی خود می‌بینیم را حمل بر اثرات همین داده‌های مترتب بر اقتصاد جامعه نکنیم.

چرا با وجود منابع دینی فراوان که همچون دستورالعملی جامع برای تسریع و پیشبرد معنویت حیات بشر ساطع گردیده است، هنوز به حقیقت «ما اصابکم من مصیبه فمکنکم» پی نبرده‌ایم و به جای عوامل بیرونی چون دشمن و فلان حزب و گروه دسته، در رسیدن اقتصاد و جامعه به وضعیت کنونی، بیان این واقعیت سخت است اما اگر آنچه بیان شد صحیح باشد داده‌هایی که امروزه بر اقتصاد جامعه سوار می‌کنیم تأثیر وضعی و نسلی به همراه خواهد داشت.

هر آنچه گفته شد، شرحی بی‌بود بر کلام حق امام (ع) حضرت اباعبدالله الحسین (ع) که نشنیدن حق و عمله شیطان شدن را پیش از هر چیز به مال حرام و تأثیر وضعی آن در عدم حق‌پذیری نسبت می‌دهند؛ آنگاه که می‌فرمایند: «وَ كَلَّمَ غَاصَّ الْأُذُنَى غَيْرَ مُسْتَمِعٍ قَوْلَى فَقَدْ مَلَأَتْ بِطُلُونِكُمْ مِنَ الْخَرَامِ...»

* مدرس دانشگاه

درنگ

دیدگاه

حجت‌الاسلام و المسلمین محمد قمی:

حوزه اگر با تغییرات عالم هماهنگ نشود حذف خواهد شد

می‌توان به این شخصیت متعالی بالید.

حجت‌الاسلام محمد قمی اذعان داشت: اصالت‌های حوزوی را باید با ایستادگی حفظ کرد. ما طلب باید تحولات را در سایه با هم بودن رقم بزنیم همچنین امروز به فیض الهی دستمایه، رأس المال و سرمایه‌ای همچون رهبر معظم انقلاب برای اندیشیدن وجود دارد. ما نیز مانند امام خمینی (ره) که فرمودند: امروز خمینی سینه خود را برای تمام حوادث روزگار و تیرهای بلا گشوده است. همچون همه عاشقان شهادت که برای درک شهادت روزشماری می‌کنند، پای تمام هزینه‌های دین ایستادایم.

رئیس سازمان تبلیغات اسلامی گفت: حوزه اینگونه متحول می‌شود که درگیر حل مسئله‌های واقعی مردم شود. به گزارش «جوان»، هم‌اندیشی نهال قد کشیده به همت خانه طلاب تهران با حضور طلاب برادر و خواهر مدارس حوزه تهران با سخنرانی حجت‌الاسلام محمد قمی رئیس سازمان تبلیغات اسلامی هفته گذشته در سالن اجتماعات ساختمان سازمان تبلیغات اسلامی برگزار شد.

رئیس سازمان تبلیغات اسلامی با بیان اینکه تغییر، ناموس هستی است عالم تغییر می‌کند و نهاد جهان ناآرام است، تصریح کرد: لحظه لحظه اتفاقات مختلفی در عالم رخ می‌دهد و به تعبیر رهبر معظم انقلاب اگر حوزه با این روند تغییرات هماهنگ نشود، چا می‌ماند اگر حذف نشود منزوی خواهد شد و منزوی شدن گاهی از مردن بدتر است.

وی با اشاره به این موضوع که تحفظ اصالت‌های حوزوی اراده دسته‌جمعی، عزم و مقاومت طلاب را می‌طلبد، یادآور شد: مدارس حوزوی باید افتخار کنند شخصیتی همچون امام خمینی (ره) از میان آنها ظهور یافته و به عالم معرفی شده که تا تاریخ پابرجاست

همراه کنیم.